

Amb bones paraules

L'auditori i l'auditòrium

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

En els diccionaris catalans de referència no hi ha la paraula *auditòrium*. Només duen *auditori*. I aquesta darrera paraula tant pot significar el conjunt d'oients, especialment els que assisteixen a una audició, com el lloc on es fan audicions. Naturalment, que sigui així, és a dir, que la paraula *auditori* tingui els dos significats esmentats, és una possibilitat raonable. *Auditori* és un cultisme, resultat de l'adaptació normal del llatí *auditorium*, que era el nom de la part dels teatres on hi havia els espectadors. Però no és l'única possibilitat. És més,

crec que l'ús d'aquesta paraula, tal com prescriuen els diccionaris catalans, és un altre cas de mimetisme respecte de l'espanyol i de separació del català de la pràctica majoritària de les llengües romàniques (i no romàniques). En espanyol, *auditorio*, segons els diccionaris, tant és el conjunt d'oients com el lloc on es fan les audicions. Però l'espanyol és l'única llengua que dona les dues accepcions a la paraula. Les altres llengües diferencien els oients (*auditoire* en francès, *auditorio* en italià, *audience* en anglès) i el lloc o sala per a audicions, que és fixament *auditorium*. No cal dir que la distinció és útil, però, a més, és general entre les llengües que ens envolten (menys una; o dues, amb el

portuguès). Els diccionaris catalans s'han fet, doncs, copiant els espanyols i renunciant a la distinció que fan les altres llengües. Però per a ser exactes cal afegir que la darrera versió del diccionari de la

Real Academia Española (1992) ha introduït *auditòrium* com a equivalent de *auditorio* en l'accepció de 'sala', cosa que permet ara de fer la distinció.

Sorpren que la paraula *auditòrium*, la usual en les llengües romàniques -i altres- per a designar l'espai per a audicions, ni tan sols sigui als diccionaris catalans. Perquè el fet és que de dobles amb les terminacions -i i -ium n'hi ha un grapat. En els nostres diccionaris són sinònims totals *aquari* i *aquàrium*, -ili i -ilium, -isqui i -isquium, -oïdi i -oïdium, *solari* i *solàrium*, *suda-*

tori i *sudatòrium*, *terrari* i *terràrium* i *velari* i *velàrium*, amb preferència per la primera forma; i són sinònims, però amb preferència per les formes en -ium, *pòdium* i *podì*, *quadrívium* i *quadrivì*, *trívium* i *trivì* i *simpòsium* i *simposi*. D'altra banda, són coses diferents *critèri* i *critèrium*, *medi* i *mèdium* i *presidi* i *presídium*.

El francès (i darrere ell, l'anglès) té totes les paraules esmentades només amb la forma purament llatina en -ium (i moltes paraules més: *aluminium*, *compendium*, *consortium*, *gèranium*, *opium*, *sanatorium*, etc.), a més de molts de termes de la química (*calcium*, *hèlium*, *magnèsium*, *potassium*, etc.). Per contra, l'italià prefereix sistemàticament la forma adaptada en -io (*acquario*, *podio*, *quadrivio*, *simposio*, *terrario*, etc.). La distinció *auditorio/auditòrium*, que avui ens fa produir aquest article, és

certament particular. Les úniques formes italianes en -ium són les que marquen una diferència semàntica amb l'altra forma (com *critèrium*, *mèdium* o el dit *auditòrium*). L'espanyol, llengua refractària a la emafinal, també prefereix les formes en -io, però accepta uns quants (pocs) sinònims secundaris en -ium (com *auditòrium*, *pòdium*, *trívium* o *quadrívium*, aquesta al costat de *cuadrívio*).

Els criteris que s'han manejat per a decidir si només s'admeten les formes en -i (*delfinari*), només les formes en -ium (*càmbium*, *harmònum* o *pandemònum*) o les dues formes (i sobretot la preferència en aquest cas) no són del tot clars. En qualsevol cas, no s'entén per què si hi ha *aquàrium*, *solàrium* i *terràrium*, no hi ha *planetàrium* (només *planetari*) o *delfinàrium* (només *delfinari*). I *auditòrium*, per descomptat.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Salvador Espriu i Valentí Puig

Bartomeu Fiol

Rates al jardí és una petita mina de judicis encertats i una demostració de fins a quin punt el *diarisme* -si aquest mot no està enregistrat encara cal fer-ho sense més tardança- pot resultar ben útil per a enriquir la percepció de temes i coses per part del lector, en definitiva per a dilatar o ampliar l'horitzó dels seus coneixements.

No tenc més remei, idò, que continuar parlant d'aquest darrer llibre de Valentí Puig, no per a esgotar la seva substància, de bon de veres tan nutritiva (perquè senzillament no tenc espai suficient), però almanco per a reclamar l'atenció envers la relació esmentada en el títol. Una relació que sens dubte existeix, malgrat que l'obra del primer no compartí el sentit de l'humor de l'obra del segon i aquest, al seu torn, no compartí ni l'agnosticisme ni l'angúnia i l'amargura del primer. En el ben entès que, si existeix aquesta relació -que tal vegada podríem qualificar de dialècti-

“De cop i volta, Ronda de mort a Sinera al teatre Romea va ser una turbina verbal que ens atreia, una nit i una altra, a les butaques de claca. Mon pare va venir a Barcelona. Hi anàrem, al pati de butaques, i vaig veure que li queia una llàgrima”

ca (si aquest mot no estigués tan desgastat)- no és degut, òbviament, sols al fet de compartir una llengua ans també una aguda intel·ligència, que dona sempre en la diània.

Escriu magistralment Valentí Puig en aquest dietari, quan mor l'autor de *Primera història d'Esther*: “Mor Salvador Espriu.

No l'havia vist mai, ni de prop ni d'enfora, només per televisió. Un físic antipàtic, no senzillament adust sinó ben bé repel·lent, com un cos inassequible als sastres, un rostre inadaptable a cap muntura d'ulleres, un coll fet més aviat per al sogall que per a la corbata. Un mal afaitat de paranoic que tem la navalla de barber”. Per, acte seguit, després de fer-ne aquest retrat tan mordaç, continuar, amb aquesta confidència: “Quan vaig a Barcelona a estudiar a la Universitat, encara no l'havia llegit. Era el curs 1966-1967. De cop i volta, *Ronda de mort a Sinera* al teatre Romea va ser una turbina verbal que ens atreia, una nit i una altra, a les butaques de claca. Mon pare va venir a Barcelona. Hi anàrem, al pati de butaques, i vaig veure que li queia una llàgrima”. I encara ens hi explica, convincent, acte seguit: “Per contraposició al clixé de poeta nacional de Catalunya, un grapat d'amics defensàvem a les

tertúlies del pati de la Facultat de lletres l'Espriu desllastat dels deures de la poesia civil”. “Després traïrem la figura d'Espriu -però no l'obra- seduïts per la figura i l'obra de Gabriel Ferrater”, el qual tenia l'avantatge que parlava més de dones i de beure ginebra amb gel insadollable. I llança, finalment, la següent andanada: “Els acòlits espriuans semblaven sempre xipresos ben tristos, asensuals, una mica capellanescos. Amb el temps, Espriu anava assemblant-se de cada vegada més als espriuans”.

Sí, la capacitat de Valentí Puig de donar-nos imatges amb grapa dels escriptors o artistes que comenta, és realment notable. Un altre exemple d'aquest poder de penetració podria ésser el següent: “*Mutatis mutandis*, la voluntat de perfecció de dos poetes que moren joves, i tan distints, Màrius Torres i Rosselló-Pòrcel. A la llarga, Torres “diu” més i, literàriament, Rosselló-Pòrcel en “fa” més”. Admirable concisió

puig
ind
gp
igip

amb la que queden fidelíssimament retratades les seves respectives contribucions a la nostra literatura.

I tot això comportant, de més a més, l'avantatge addicional de definir-nos també el propi definidor, el qual en retratar als seus personatges resulta que s'està retratant, al mateix temps, a ell mateix. Tot un exercici de domini de la comprensió i de l'escriptura. I així acaba aquest llibre tan i tan recomanable: “Deixem enra els nostres propis fòssils, còpies en miniatura d'un gran sentiment o d'una derrota. On sou, velles àguiles que atalaiàveu el món des d'un vol net solitari? Ara és l'hora del vol baix”.